

de boze: hij had ze eenmaal ingezet, en daarom mocht hij zich nooit op dergelijke wijze van hen afmaken.

Daarbij komt dan nog dit. Welke gedachten en gevoelens zouden wel in het hart van die mannen zijn opgekomen, toen ze hoorden, dat hun generaal, omdat hij van mening ten aanzien van het gebruik van parachutisten veranderd was, hen vervolgens maar aan hun lot overliet en zijn handen van hen had afgetrokken?

Nu de toepassing. Het zijn dergelijke gevoelens als in hun hart zich laten vermoeden, die thans bij mij leven, en ongetwijfeld ook in dat van mijn collegae-legerpredikanten. Immers, het was de synode van Enschede, die in 1945 opdracht gaf aan deputaten, „contact te zoeken met predikanten, geschikt en bereid voor de functie van leger- en vlootpredikanten” alsmede om „aan de kerken duidelijk te maken de noodzakelijkheid van geestelijke verzorging der militairen” (Acta art. 51, onder a en c). Blijkbaar heeft het laatste deel van deze opdracht succes geboekt. Want reeds het volgende jaar spreekt de synode van Groningen uit, „dat onze kerken overtuigd zijn van de dringende noodzaak, dat de geestelijke verzorging der militairen ook mede door haar krachtig ter hand dient genomen te worden en daarom gaarne bereid zijn haar predikanten op te welden zich voor dezen arbeid beschikbaar te stellen” (Acta art. 224-A-1). Wel bestonden voor de uitwerking daarvan nog enkele moeilijkheden, maar deputaten kregen opdracht, pogingen aan te wenden deze te doen vervallen, ten einde dan aan de uitzending van predikanten mede te werken. Blijkbaar zijn bedoelde moeilijkheden inderdaad weggenomen, gezien latere pogingen van deputaten om predikanten te werven: zowel de voorzitter als de secretaris van hun college hebben zich tenminste voor mijn uitzending ingespannen. En ik meen te mogen concluderen, dat ook de amersfoortse synode van 1948 van oordeel was, dat deze moeilijkheden door deputaten terecht als vervallen waren beschouwd; deze synode toch besloot, deputaten „dank te zeggen voor de door hen verrichte arbeid” (Acta art. 158): geen woord van critiek op het onderhavige punt van hun werk. Ik meen dan ook te mogen zeggen, dat de vier thans in Indië aanwezige legerpredikanten uit onze kerken uit kracht van de toen in de kerken vigerende gevoelens en van de desbetreffende synodale besluiten naar deze gewesten zijn vertrokken. Toen wij gingen, stonden de kerken gezamenlijk en officieel achter ons.

Na ons vertrek evenwel besloot de amersfoortse synode een nieuwe koers te volgen: geen nieuwe deputaten ad hoc werden benoemd. De nog „lopende zaken” der oude deputaten moesten deze samen met de classis Groningen afwikkelen. Van een nieuwe opdracht was geen sprake; uitzending van andere predikanten uit onze kerken kan dus voortaan niet meer geschieden door de kerken gezamenlijk. Ik meen te mogen aannemen, dat de amersfoortse synode conform art. 31 K.O. op grond van geen andere dan aan Schrift en Kerkorde ontleende bezwaren tegen de tot dat ogenblik gevolgde weg, deze vaarwel heeft gezegd en de nieuwe richting insloeg. Maar dan vloekt daaruit ook voort, dat volgens dit synodale gevoel de huidige legerpredikanten op een verkeerde weg zijn. Voor hen en hun werk kan niet meer gebeden worden, want hun doen kan niet bestaan voor de rechtbank van Schrift en Kerkorde. De kerken gezamenlijk staan momenteel dan ook niet meer achter ons.

Nu wil ik toegeven de mogelijkheid, dat de kerken en haar synode tot verandering van inzicht komen; dat ze moeten zeggen: de vroegere weg was fout. Een generaal kan tijdens het uitvoeren van zijn actie tot de overtuiging komen, dat wat hij begonnen is te doen, verkeerd was. Wel was hij wat laat met zijn wijziging. Maar toch: ik wil de mogelijkheid daarvan niet uitsluiten. Doch dan moet hij zich, na zijn wijziging, toch stellig niet losmaken van zijn reeds ingezette paratroopers. Evenmin mogen de kerken zich losmaken van de reeds vóór de amersfoortse synode uitgezonden legerpredikanten. En dit is m.i. geschied: in het te mijner kennis gebrachte besluit van de amersfoortse synode, Acta art. 158, wordt met geen woord over hen gesproken. Wie dit besluit na jaren zou lezen, zou slechts de indruk kunnen krijgen: gelukkig, dat nog geen predikanten op dit helleloze spoor van vroegere synoden zijn gegaan. Richtlijnen of adviezen aan betrokkenen en hun kerkeraden zijn niet gegeven. Eerst hebben de kerken regels voor haar spel ontworpen, toen op grond daarvan gespeeld werd, hebben zij naderhand de spelregels gewijzigd. En ze hebben de handen van de reeds uitgezonden legerpredikanten afgetrokken.

Wat zou U, hooggeachte Redacteur, van die generaal uit het sprookje zeggen, als hij, ná de wijziging van zijn inzichten en van zijn veldtochtsplan, in plaats van dag en nacht al zijn best te doen om van zijn paratroopers nog te maken wat er van te maken viel, hen, in tegendeel, in de pers voor het volk aan de kaak zou stellen als mannen die trouweloos de beproefde paden verlaten hadden en deswege laakbaar waren?

Als ik het goed zie, is daarmede te vergelijken wat thans ten aanzien van ons plaats vindt. De indische Gereformeerde Kerken staan zo tegenover ons. Zij stellen ons voor als mannen die verkeerd doen; zij waarschuwen tegen ons. En scribenten uit haar midden wagen het zelfs, onze ambtstrouw in twijfel te trekken.

Hooggeachte Redacteur, het is zover gekomen, dat het niet meer een als vanzelfsprekende zaak is, dat b.v. de kerkeraad van Semarang, als ik op een Zondag daar ter plaatse aanwezig ben, mij uitnodigt voor te gaan in de ambtelijke dienst van Woord en Sacramenten. Op zijn zachtst uitgedrukt: de indische zusterkerken staan aarzelend tegenover ons, juist vanwege het feit, dat wij ons ingevolge synodale uitspraken onze kerken hierheen hebben laten uitzenden.

Dat dit alles ons pijn doet, behoeft ik niet te verzekeren. Voor deze gedachten vroeg ik plaatsruimte in Uw blad, opdat Uw lezerskring, die onlangs kennis kon nemen van de classicale besluiten van de indische kerken alsmede van de brief van de kerk te Batavia aan de J. M. Kroes, eveneens kan vernemen, welke gevoelens bij mij en ongetwijfeld in niet mindere mate bij mijn collegae-legerpredikanten, leven.

Laten de kerken zich alsnog bezinnen op de vraag, wat zij te doen hebben voor ons, die als parachutisten vóór de linies zijn afgeworpen. En laten zij dan duidelijke

taal spreken en dit niet slechts overlaten aan enkele (nl. de indische) kerken.

Immiddels verblijft, met verschuldigde dank voor plaatsing van deze brief in Uw blad, met broedergroet

gaarne Uw

H. BOUMA, (res.) legerpredikant
Staf-3-7-R.I. Vpk. Semarang.

P.S. Heb ik het wel — maar ik schrijf thans bui-

Kerk en Koninkrijk Gods III

Is Christus het Hoofd in het Rijk Gods?

Een tweede Schriftplaats, die van gewicht is voor de beantwoording van de vraag, of Christus Hoofd in het rijk Gods wordt genoemd, vinden wij in Ef. 1:22. De Stat. vert. geeft dezen tekst aldus weer: En (God) heeft alle dingen Zijn voeten onderworpen en heeft Hem der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen. Dr Westerink zegt hiervan: „In het oorspronkelijke staat het zo: en Hem gaf Hij als Hoofd boven alle dingen aan de kerk. De zaak ligt dus zo: God gaf Hem, de Koning die over alle dingen gaat, tot een Hoofd aan de kerk. Inderdaad staat Hij nu ook boven alles uit, dat Hoofd van de kerk..... Zo gezien wordt de onderscheiding hier niet ontkend, maar juist zeer scherp gesteld. Christus als Koning wordt in de kerk het Hoofd”.

Wij kunnen wat de vertaling van het oorspronkelijke betreft met Dr Westerink instemmen, maar komen ook dan tot een geheel andere conclusie dan hij.

God heeft Christus als Hoofd boven alle dingen gegeven aan de gemeente. De Christus, aan wiens voeten alle dingen onderworpen zijn, heeft de ambtelijke kwaliteit van Hoofd boven alle dingen, Hoofd in het rijk Gods. Nu heeft God Hem in die kwaliteit van Hoofd boven alle dingen gegeven aan de gemeente, waarvan Christus ook het Hoofd is: zij is immers Zijn lichaam. In dezen tekst wordt dus de benaming „Hoofd” aan den Christus in tweërlei relatie toegekend: zoowel ten opzichte van het rijk Gods („alle dingen”) als ten opzichte van de gemeente, de kerk die Christus’ lichaam is. Het laatste is tusschen Dr Westerink en ons niet in geding. Het eerste, dat Christus Hoofd van het rijk Gods genoemd wordt, blijkt o.i. duidelijk uit het feit, dat de uitdrukking „Hoofd boven alle dingen” een geheel is. De omschrijving van Dr Westerink „God gaf Hem, de Koning die over alle dingen gaat, tot een Hoofd aan de kerk” doet aan de eenheid van de uitdrukking „Hoofd boven alle dingen” geen recht.

Onze exegese wordt bovendien gesteund door het feit, dat „alle dingen” in het verband van Ef. 1 telkens een omschrijving is van het rijk Gods. Wij denken aan het direct voorafgaande: „en alle dingen heeft Hij onder Zijn voeten gesteld”. Dr Westerink teekent daar zelf bij aan: „Al wordt de naam Koninkrijk hier niet genoemd, de aanduiding „alles onder zijn voeten” is elders in het Nieuwe Testament een parallel of synoniem van het Koninkrijk Gods”. We kunnen ter illustratie daarvan nog opmerken, dat de uitdrukking „alles onder zijn voeten gelegd” als aanduiding van de koningsheerschappij (vgl. ook 1 Cor. 15:27) een citaat is uit Ps. 8, welke Psalm ook in Hebr. 2 wordt aangehaald ter tekening van de koningspositie van den verhoogden Zoon des menschen. Welnu, indien „alle dingen” een omschrijving is van Gods koninkrijk, moet ook de uitdrukking „Hoofd boven alle dingen” of „Hoofd boven al wat is” (Nieuwe Vert. N.B.G.), die direct bij het voorgaande aansluit en dat als het ware samenvat, den Christus aanduiden als Hoofd in het rijk Gods.

Behalve op het aan de besproken uitdrukking voorafgaande willen wij ook nog wijzen op datgene wat er direct in vers 23 aan wordt toegevoegd: aan de gemeente, die Zijn lichaam is, de vervulling van Hem. Die van Zich uit alles in alle opzichten vervult (vert. Prof. Greijdanus, K.V.). Christus is de Vervuller van de gemeente maar ook de Vervuller van alle dingen, van het gansche heelal. Deze toevoeging in den bijzin is parallel aan wat gezegd is in den hoofdzin: de Christus is het Hoofd van alle dingen en als zodanig ook als Hoofd gegeven aan de gemeente, die Zijn lichaam is.

Gelijk zoowel ten opzichte van de gemeente als van alle dingen Christus de Vervuller genoemd wordt, kent de Schrift ook de benaming Hoofd aan den Christus toe zoowel in Zijn relatie tot het rijk Gods (alle dingen) als in die tot Zijn gemeente. Daarmee is natuurlijk niet ontkend, dat die relaties onderscheiden zijn en de benaming Hoofd in de beide gevallen een nuance-verschil vertoont. Maar dit laatste is op het oogenblik niet in geding. Het ging slechts om de vraag, of de Schrift den Christus ook het Hoofd in het Koninkrijk Gods noemt. Op die vraag heeft Dr Westerink neen, en hebben wij, op grond van Col. 2:10 en Ef. 1:22, ja geantwoord.

Voor dat „ja” zouden we tenslotte nog willen verwijzen naar Ef. 1:10.

In de Statenvertaling luidt deze tekst: om in de bedoeling van de volheid der tijden wederom alles

tenshuis — dan heeft de synode van Amersfoort zich gereformeerd aan later bekend geworden bepalingen van regeringswege omtrent het niet aan een plantelijke kerk verbonden mogen zijn van bedoelde predikanten, en heeft zij, voor wat de geschied o opdrachten der kerken betreft, haar opdracht en beloften en rechtelijke stipulaties gehandhaafd. Intussen bewijst deze brief, dat er nog wel wat te denken overblijft.

K. S.

POP. WETENSCH. SCHETSEN

tot één te vergaderen in Christus, beide dat in den hemel is, en dat op de aarde is. Het werkwoord, dat weergegeven werd met „wederom alles tot een te vergaderen” is in den loop der tijden op velerlei verschillende wijzen vertaald en geïnterpreteerd. In ieder geval staat vast, dat het samenhangt met een woord, dat „hoofdsom” beteekent. God brengt in Christus voor Zich alle dingen tot en in hun hoofdsom, zoo staat er eigenlijk. Christus wordt hier dus niet uitdrukkelijk Hoofd van alle dingen of Hoofd van alle overheid en macht genoemd, gelijk in Ef. 1:22 en Col. 2:10. Maar wel is het waarschijnlijk, dat de stand van zaken, welke door Paulus daar aldus is weergegeven, voor hem aanleiding is geweest om het betrekkelijk zeldzame werkwoord waarin de gedachte van de hoofdsom schuilt, hier te gebruiken.

De Nieuwe Vertaling van het N.B.G. geeft in overeenstemming met dien stand van zaken het werkwoord in onzen tekst dan ook weer met „onder één hoofd, dat is Christus, samenvatten”. Ook Prof. Greijdanus gebruikt het woord Hoofd in zijn vertaling „alle dingen onder één hoofd hereenigen”. Hij geeft toe, dat het werkwoord „niet direct de voorstelling (geeft) van het plaatsen onder een hoofd, zoomin door gebruik, als door afleiding”. Maar hij acht deze gedachte niet geheel uitgesloten o.a. omdat de apostel in vs 22 den Heere Christus uitdrukkelijk noemt: Hoofd boven alle dingen.

Hoewel wij dus ons ten volle bewust zijn, dat het werkwoord in Ef. 1:10 gebruikt, niet afgeleid is van het woord „hoofd” doch van „hoofdsom” meehē wij toch, dat ook dezen tekst, in zijn verband gelezen, de overtuiging steunt welke wij op grond van Ef. 1:22 en Col. 2:10 ons hebben gevormd: Christus wordt niet alleen Koning, doch ook Hoofd van het rijk Gods genoemd.

Daarmee achten wij ook het tweede gedeelte van de eerste stelling waarmee Dr Westerink zijn onderscheiding van kerk en koninkrijk Gods als twee aparte terreinen steunen wilde, weerlegd: Christus is niet alleen Koning der kerk maar ook Hoofd van het rijk Gods. De nevenstelling kerk-koninkrijk Hoofd-Koning, welke Dr Westerink poneert, is onjuist.

Dr Westerink schrijft: „Onze conclusie kan..... geen andere zijn dan dat de Schrift de scherpe onderscheiding leert van Christus als Hoofd in de kerk en als Koning in het Koninkrijk en daarmee de scherpe onderscheiding van kerk en Koninkrijk zelf, die immers beide centraal in Christus zijn gekarakteriseerd.”

Wij daarentegen concluderen, dat de Schrift de benaming Koning aan Christus ook in Zijn relatie tot de kerk toekent gelijk zij ook de aanduiding Hoofd gebruikt inzake Zijn positie ten aanzien van het rijk Gods, zoodat de meening als zou het bijbelsch spraakgebruik van de termen Hoofd en Koning een scheiding van de „terreinen” van kerk en koninkrijk Gods ver-eisen, moet worden afgewezen.

Daarmee is natuurlijk niet ontkend, dat er verschil in betekenissen is, al naar gelang de benaming Hoofd van den Christus gebruikt wordt in Zijn relatie tot de kerk of in die ten opzichte van het koninkrijk Gods. Ter voorkoming van misverstand willen wij ook daarvan iets zeggen.

De Schrift noemt den Christus wel Hoofd van alle dingen, maar nimmer wordt al het geschapene voorgesteld als Zijn lichaam. Er is dus geen sprake van, dat de Schrift hier onder invloed zou staan van oude indische en griekse speculaties uit mythologie en wijsbegeerte, waarbij o.a. het heelal werd voorgesteld als een meesch-in-het-groot, en aan den hoogsten godheid de rol van hoofd van het lichaam werd toebedeeld (makrokosmos-mikrokosmos-schema). Christus is Hoofd van het rijk Gods als de Regent daarvan, de Gezaghebber, Heerscher, Koning, Verzorger, Beschermer. De verondiging in Ef. 1 en Col. 2 van Christus als Hoofd van alle dingen sluit zich niet aan bij de gnostiek van het hellenisme of bij welke mythologische of wijsgeerige speculatie ook, maar grijpt terug op en is in volle overeenstemming met de Godsopenbaring in het O.T., bijv. 1 Kron. 29:10: „Uws, o Heere, is de grootheid en de kracht, de luister, de glorie en de majesteit, want alles, wat in den hemel en op de aarde is, behoort U; Uws, o Heere, is de koningsmacht en Gij zijt het, die U als hoofd over alles verheft” (vert. Noordzij, K.V.). Reeds in het O.T. wordt dus in verband met het koninkrijk de benaming „Hoofd” gebruikt en ook dan in de betekenissen van Gezaghebber, Heerscher, terwijl niets wijst in de richting van een speculatie inzake een „makrokosmos”.

In onderscheiding nu van „alle dingen” wordt van

de kerk Christus is bij deze trekking. gemeensch omschrev In verba wordt de wijl omg Schrift o wordt afg beelden a van een is even Rooms kerk als de vleesch Christus kerk, die veert juis de verho gehoorza worden, „ Juist c niets af Christus heeft ont Als sa wij schre Westerink dat het 29:10) noemt, di als Hoof Hoofd in in de ver koninkrij

Amice

Wij wil meentepo

En dat doel van revolution pers, en a die alsn moeten b

De mar de randz verstande streek ge ze vooraf

Daar menschen verlaten.

Zij zag onzerzijds hen persc breke-stel

Sommig ven borst

Andere Noch w eenige aa

De zaa het Ger.

A.R. part het getuig aangedaa

Zij zien d Heere.

En wilc hun burg met een

van den r Ger. Pol.

zijn lijst k

Van een sprake.

Een twe der pers, herinnerde over Groe

dunkendhe Want een

ginnē beg- zen, doch

het ook m soms beh-

beelden, on Er wor onbeteke

als de de tijtes.

Daar w digheid ge de Schrift

Van De schoonhe rijkzaard d